

Biotikus és abiotikus károk a NEFAG RT

Monori Erdészeténél

A Monori Erdészet az egykori Csévharaszi és Mendei Erdészet összevonásával 1977. óta dolgozik Budapesttől délre, 10 500 hektár területen, mely a kárpótlások során 9927 hektárra csökkent. Az erdészet területéből a Pesti síkság része a Gyál-Maglód közti terület. A Gödöllői dombság nyúlványa a Tűzberek Maglód, Mende község határában. Az Észak Alföldi törmelékkúp része a Tápió völgye Tápiószecső – Kóka – Tóalmás – Szentmártonkátá - Tápióbicske térsége. A Duna-Tisza közti hátság északi pereméhez tartoznak Ócsa, Inárcs, Csévharaszt, Nyáregyháza erdőterületei.

E térség állami erdőterületein az alábbi károsítások fordultak elő az utóbbi két évtizedben.

Biotikus károk:

- növény	- gombakárosítás
- állati	- rovar
	- vadkár
- ember okozta	- erdőtűz
	- falopás

Abiotikus károk:

- aszály
- homokverés
- talajvízszint erőteljes süllyedése miatti romlás
- fagykár
- akác sarjzattatás lefagyása
- faanyag romlás fagylécesedés miatt
- tűzkár
- hótörés

Biotikus károk közül egyre jelentősebb **gombakárosító** a gyökérrontó tapló, a *Heterobasidion annosum*. Egyre több fenyőállományban növekedik a kipusztult facsoportok miatti üres folt. Hogy ilyen mértékű, az az 1970-es évek szabályozói ösztönző hatására ültetett nagy területű erdeifenyő erdősítések teszik lehetővé. A termőhelyek értékeléséből kitűnik, hogy legalább 60 %-ban alkalmasak lettek volna akác, hazainyár és más lomb erdősítésekre.

A Monori Erdészethél 2001-ben már 21,5 ha, foltokban kiszáradt fenyő véghasználatra vált szükségessé a 60 éves vágáskor felénél – véghasználati lehetőségeink 10 %-a.

A korábbi nevén *Fomes annosus* elleni védekezés munkaigényesebb lehetősége azt ismételt fenyő erdősítés esetén a tuskósortokban letolt, tőszámapasztáskor kivágott fenyők tuskójának *Peniophylla gigantea* konkurrens gombafaj szaporítóanyagával való kezelése.

Hatásosabb megelőző védekezés a jobb termőhelyeken arra megfelelő – lomberdősítésekkel a fenyő lecserélése. A sekély termőrétegű alig humuszos homok talajokkal jellemzett igen gyenge termőhelyeken a legjobb megoldásról: az erdőfenyő, illetve erősen meszes talajon a feketefenyő erdősítésekről le kell mondanunk. Dombvidéken cser, sík vidéken turkesztáni szil és – vagy – szürkenyár erdősítéstől várhatunk biztonságosabb erdőállományt – gyenge fatömegprodukciónal.

Állati – rovarkárosítók közül már az utóbbi évtizedekben visszaszorul az *Evetria buoliana* hajtásgörbítő kárértéke. Az első nevelővágások a korábban gyakrabban előforduló Ω betűszerű görbületekkel elcsúfított egyedeket eltüntették.

A gyapjaspile, *Limantria dispar* petecsomói évről évre előfordulnak akác, nemesnyár, tölgy fákon területünkön, kártételük szerencsére nem jelentős. Sok esetben a petecsomót fogyasztó fürkészdarázs is jelen van.

Az utóbbi 15 évben megjelent és egyre terjedt a fésűs fenyődarázs, *Neodiprion sertifer*. Először Tóalmás és Tápiószecső községhatárban, majd az új 5-ös autópálya mellett Inárcs, Ócsa községhatárában és az erdőszet sok 3-10 éves erdőfenyő tűit rágja le. A lekopasztott fenyők szerencsére csak legyengülnek, de az új hajtások kizöldellésével újra megerősödnek – ezt már az álhernyók nem fogyasztják, addigra már bebábozódnak.

A megjelenéskor erdőszetünk Tóalmás és Ócsa határában védekezett Dimilin környezetkímélő vegyszerrel, mely nem engedi az álhernyó vedlését, amely így a szűk kitingpáncéljában szétpukkad. Del előtte még igen sok fenyőtűt fogyasztanak, a károsítás így is fennáll. A fiatal fenyő erdősítésen minden károsítót elpusztíthatunk..... Hasonló eset a burgonyabogáréval: a szomszéd fenyő állományokról átjön ugyanennyi károsító. Hatásos – és nagyon költséges – védekezés lenne minden fenyő állomány Dimilinnel való helikopteres vegyszerezése. Erősebb méreg hasznos rovarok ezreit is kipusztítaná, ezért nem szabad gondolni se rá! A cserebogár levélrágása és a pajorkár erdősítéseinkben előfordul, de nem jelentős.

A **vadkár** több formában fordult elő a Monori Erdészet területén. Az üregi nyúl – melynek jelenlétét ürüléke, a tuskó sorban lakhelye és a homokban apró kaparászásai mutatják – egész erdősítéseket tudott töre rágni. Több esetben erdészeink is besegítettek az illetékes vadásztársaságnak a létszámapasztásba. Ennél hatásosabb volt a nyúlszifilisz. Jelenleg számottevő kárt nem okoz. Az üregi nyúl és mezei nyúl komoly károkat okozott nemesnyár erdősítések törésén a kéreg körben lerágásával. Így hiába erdősítettünk suháng méretű csemetével, az is tőből hajtott és a nyúl a friss zöld hatásokat kényelmesen elérte. Suhángméretű erdősítésekben egyedi vadvédelmet alkalmaztunk: előbb Rassel(hagymás) zsák felkötözésével. Ahogy a fa fejlődni kezdett, többször lazítani kellett a kötést, vagy a fa körbenőtte kérgével és erős szélben eltörött a szoros kötés helyén.

Jobb megoldás volt a tejsíkfóliából hegesztett csőfólia, mely 1 méteren védte a nyárfa csemetéket. Három év alatt „kihízta” a fa és a napsugárzás, fagy és szél hatására apró darabokra foszlott. Jelenleg a vadlétszám csökkenésével nem szükséges az egyedi vadvédelem területeinken.

Idén az őz okozott minőségi vadkárt akác erdősítésekben az egyéves csemeték visszarágásával. Többletmunkát jelent majd az így károsított csemeték egyszálazása, illetve koronaalakító metszése.

Az összes erdősítéshez képest a fenti kár nem jelentős.

Biotikus kár az **ember okozta** kár is.

A gondatlanul eldobott cigaretta a száraz avarba, illetve szándékos gyújtogatás, a vágásterületen égetett gallyrakás felügyelet nélkül hagyása, nem teljes homokkal takarása erdőtüzet eredményezhet.

Megmagyarázhatatlanul keletkezett komoly avartűz pusztított 15 évvel ezelőtt a Kóka 4 B erdőrészben, amely szigetszerűen feküdt a 20 hektáros, akkor 20 éves nemesnyár erdő részben. A fűzéből kibomló nyármag éppen piheszerű, 20 cm vastag szőnyeget képzett, mintha hótakaró borította volna az erdő talaját. A Kóka felé vezető út mentén eldobott cigaretta foltban gyújtotta fel a pihét és ezt az égő foltot a szél újra meg újra továbbította, így jutott el a 120 méterre fekvő fenyő állományig.

2000. évben felügyelet nélkül hagyott vágáshulladék égetés nyomán 1,2 ha erdőtüz, vágástéren eldobott cigaretta nyomán 45 ha erdőtüz keletkezett erdészetünknel. Ennek következtében 37,5 ha fáhasználati pótterv vált szükségessé, 4170 m³ bruttó, 1720 m³ nettó fenyő fatömeeggel – a különbözet nagy része elégett.....

A **falopás** lehet a felkészített faanyag elszállítása – forintban könnyebben kimutatható veszteség. Az élőfák kivágása a valamikori véghasználat eredményét csökkenti. A fatolvajokon a büntetés behajtása hálátlan feladat. Az ettől elzárkózók hangzatosan „szociális bűnözésnek” nevezték el. A Monori Erdészetnél átlagosan félmillió forint az évi kimutatott falopás értéke.

Abiotikus károk közül a legjelentősebbet az **aszály** okozza. A májusban erőteljesen kiszáradó talaj június elején 40-50 C⁰-ra is felmelegedhet – fokozza az aszály hatását.

2000. évi adat: 25,1 ha-on főleg fenyő erdőszítésekben 2,5 milliós árbevétel kiesés, 3,5 millió helyreállítás költsége (pótlás).

A korai kiszáradás után a „böjti szelek” áprilisban **homokverést** eredményezhetnek. Az aszály ellen részleges védelmet jelenthet az elsőkivitelű erdőszítések sorközeiben a kukorica. Fenyő erdőszítések homokverés elleni védelmét védőrozs vetéssel biztosíthatjuk. Ehhez előző év augusztusában mélyforgatni, szeptemberben vetni kell a felújítandó területet (30 kg rozs/ha). A rozs novemberig kikel és tavaszra megerősödve védi a durva homok verésétől a fenyő csemetéket. A rozs nedvesség elszívó hatásától Velpárral való vegyszeres gyomirtással védünk soronként 70 cm szélességben. A rozs árnyaló hatása ellen minden második sorköz betárcsázásával, mikor csíráképesek a megmaradó rozs kalászkok, a maradék sorköz betárcsázásával védjük az erdeifenyő – feketefenyő erdőszítést.

Ha később történik a mélyforgatás, tavasszal Terrafix homokkötő vegyszerezéssel előzhetjük meg a homokverést.

Aszálykárhoz hasonló tüneteket produkált idősebb állományokban a **talajvízszint erőteljes süllyedése** miatti romlás.

Az 1960-as évek nagy cellulóznjár programja során ültetett igen sok óriásnyaras az utóbbi 20 év aszályos időszakai során 5-6 méterrel lesüllyedt talajvízszint miatt rohamosan pusztult. Az 1980-as évektől e nemesnyárasok soron kívül véghasználatra szorultak.

Fagykár lehet: akác sarjzattások májusi (és) szeptemberi lefagyása. Ha a két fagyás egy területet egy évben érte, annyira leromlott, hogy ki kellett tuskózni és mesterségesen kellett felújítani.

Fagykár okozhat faanyag romlást. Jó termőhelyre ültetett Agathe F nemesnyár állomány fagylécesedésre hajlamos (Üllő 1 G erdőrész). Előfordul I214 olasznyár állomány 3 méter feletti ágain is a fagyléc.

A **tűzkár** bár abiotikus, ember okozhatta és így a biotikus károknál tárgyaltam. A hótörés fokozottan veszélyezteti a túl sűrű, felnyurgult erdefenyő-feketefenyő állományokat.

Fagypont körüli hőmérsékleten hulló 20-30 centiméter vastag nedves hótakaró a fenyők koronáját jelentősen leterheli, **hótörést** okozhat.

2000. évben hótörés következtében pótterv szerint 177,7 ha fenyő területen 690 bruttó m³ vált szükségessé.

Monor, 2000. október 19.

Vadas Ferenc
erdőmérnök
erdőművelési ágazatvezető